

ISÄN KANSSA MUSKARISSA

Isän ja lapsen yhteisen musiikkileikkikouluharrastuksen merkityksiä

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Musiikin koulutusohjelma
Varhaisiän musiikkikasvatus
Opinnäytetyö
Kevät 2008
Anna-Stina Tapio

Lahden ammattikorkeakoulu
Musiikin koulutusohjelma

TAPIO, ANNA-STINA: Isän kanssa muskarissa. Isän ja lapsen yhteisen musiikkileikkikouluharrastuksen merkityksiä.

Varhaisiän musiikkikasvatuksen opinnäytetyö, 35 sivua, 3 liitesivua

Kevät 2008

TIIVISTELMÄ

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää musiikkileikkikoulua lastensa kanssa harrastavien isien mielipiteitä musiikkileikkikoulutoiminnasta ja sen vaikutuksista isä-lapsi-suhteeseen. Tutkin asiaa isille jaettavien kyselylomakkeiden avulla. Asia on mielestäni tärkeä, koska nykypäivänä yhä useammat isät osallistuvat äitien veroisesti lastensa hoitoon ja harrastuksiin, ja niin myös isien osallistuminen musiikkileikkikouluihin on yleistynyt.

Työn teoriapohjana kerron musiikkileikkikoulun työtavoista. Kuvailen lyhyesti myös perheryhmän toimintaa sekä tavoitteita, sillä kaikki tutkimukseen vastanneet isät olivat perheryhmäläisiä, eli harrastivat musiikkileikkikoulua alle 3-vuotiaan lapsensa kanssa. Lisäksi esittelen alle 3-vuotiaan lapsen yleistä sekä musiikillista kehitystä. Käsittelen työssäni myös isyyttä, joka on erittäin laaja käsite. Sen vuoksi pohdin isyyttä lähinnä niistä näkökulmista, jotka ovat tutkimuksen kannalta oleellisia.

Tutkimuksessani tulin siihen tulokseen, että musiikkileikkikoululla on pelkästään myönteisiä vaikutuksia isä-lapsi-suhteeseen, kuten etukäteen ajattelinkin. Toiset vastaajista eivät ole huomanneet minkäänlaista vaikutusta, mutta useimmat kertoivat musiikkileikkikouluharrastuksen lähentäneen heitä lapsiinsa. Se, että saatiin olla lapsen kanssa ihan kahdestaan, ilman muuta perhettä, oli monelle isälle tärkeää.

Mielestäni yhteiset harrastukset ja tekemiset lujittavat vahvasti isä-lapsi-suhdetta, ja tavoitteellinen sekä kehittävä musiikkileikkikoulu on ihanteellinen harrastus isälle ja pienelle lapselle. Jotta isien osallistuvuus musiikkileikkikouluihin saataisiin kasvamaan, voisivat opettajat kiinnittää huomiota esimerkiksi tuntien teemoihin ja miettiä, mitkä asiat kiinnostaisivat isiä, mutta myös lapsia. Suurin osa musiikkileikkikouluopettajista on kuitenkin naisia, joiden on ehkä helpompaa asettaa itsensä äitien kuin isien asemaan. Isä-lapsi-muskarit voisivat olla hyväksi isille, jotka ovat ujoja ja jännittävät äitejä tai jotka eivät ole niin kiinnostuneita musiikkileikkikoulutoiminnasta.

Avainsanat: musiikkileikkikoulu, työtavat, perheryhmä, lapsen kehitys, isyys

Lahti Polytechnic
Faculty of Music

TAPIO, ANNA-STINA: In music play school with father. Meanings of common music play school hobby between father and child.

Thesis in pre-school music education, 35 pages, 3 appendixes

Spring 2008

ABSTRACT

The purpose of this study was to examine opinions of fathers who went in music play school with their children and how do they think this hobby has effected on father-child-relationship. I found out answers by sharing questionnaires to fathers. In my opinion this thing is important, because nowadays more and more fathers take part of their children's care and hobbies just like mothers, and also father's participation in music play school has become general.

In theoretical part of this study I tell about working habits of music play school. I also describe shortly family-groups functions and targets, because all those fathers who answered belonged to family-group which means that they use to go in music play school with their under three-year-old child. Furthermore I present general and musical development of under three-year-old child. In this study I also discuss fatherhood, which is very large abstract. That's why I consider the fatherhood mostly for those opinions, which are substantives for this study.

In this study I became to the result that music play school has only positive effects on father-child-relationship, like I expected. Other answerers haven't noticed any effects, but most of them told that music play school hobby has made them closer to each other. It was important for many fathers to spend time with their child, without the rest of the family.

I think that common hobbies make the father-child-relationship stronger, and goal-directed and developing music play school is an idealistic hobby for father and a little child. So that participation of fathers in music play schools could be increased, the teachers could make observations for the themes of lessons and think, which things would interest fathers, but also children. Most part of music play school teachers is women, who might usually put themselves only in mother's position. Father-child music play schools would also be a good choice for fathers, who are shy and a little bit scared of mothers, or those who aren't so interested in music play schools.

Keywords: music play school, working habits of music play school, family-group, child's development, fatherhood

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	MUSIIKKILEIKKIKOULUTOIMINTA	2
2.1	Varhaisiän musiikkikasvatus	3
2.2	Musiikkileikkikoulun työtavat	3
2.2.1	Laulaminen	4
2.2.2	Soittaminen	5
2.2.3	Musiikkiliikunta	6
2.2.4	Kuunteleminen	7
2.2.5	Loruttelu	8
2.2.6	Muu luova toiminta	9
3	PERHERYHMÄ JA SEN TAVOITTEET	10
3.1	Mikä on perheryhmä?	10
3.2	Perheryhmän tavoitteet	10
4	ALLE 3-VUOTIAAN LAPSEN KEHITYS	11
4.1	Yleinen kehitys	11
4.2	Musiikillinen kehitys	13
5	ISYYS	17
5.1	Mitä on isyys?	17
5.2	Erilaiset isät	17
5.3	Isänä tytölle ja isänä pojalle	19
5.4	Isyyden ja äitiyden erot ja yhtäläisyydet	20

6	TUTKIMUKSEN TARKOITUS, TOTEUTUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	22
	6.1 Tutkimuksen tarkoitus	22
	6.2 Tutkimuksen toteutus	22
	6.3 Tutkimuskysymykset	23
7	TUTKIMUSTULOKSET JA NIIDEN ARVIOINTI	24
	7.1 Tutkimustulokset	24
	7.2 Tulosten arviointi	27
8	POHDINTA	30
	LÄHTEET	34
	LIITE 1	35
	LIITE 2	36

1 JOHDANTO

Musiikkileikkikoulu mielletään usein vain äitien ja lasten harrastukseksi. On varmasti totta, että äitejä käy ”muskareissa” isää enemmän, mutta isien osallistuvuus on selvästi kasvussa. Niinpä sain idean lähteä tutkimaan musiikkileikkikoulutoimintaa isien näkökulmasta; miksi he harrastavat lapsensa kanssa juuri musiikkileikkikoulua ja mitä se heille merkitsee.

Mielestäni yhteiset harrastukset ja tekemiset lujittavat vahvasti isä-lapsi-suhdetta ja tavoitteellinen sekä kehittävä musiikkileikkikoulu on ihanteellinen harrastus isälle ja pienelle lapselle. Musiikkileikkikoulussa lapsi oppii kokonaisvaltaisesti erilaisia asioita, mutta myös isä voi oppia uutta ja kokea uudenlaisia elämyksiä. Myös ryhmätoiminnalla on myönteisiä vaikutuksia sekä lapseen että isään. Musiikkileikkikouluryhmä toimii molemmille eräänlaisena vertaisryhmänä; lapsi tutustuu muihin ikäisiinsä ja oppii ryhmässä toimimisen pelisäännöt, isä puolestaan pääsee tapaamaan muita vanhempia ja erityisesti muita isiä.

Luvussa 2 kerron yleisesti musiikkileikkikoulun työtavoista. Monipuoliset työtavat eli laulaminen, soittaminen, musiikkiliikunta, kuunteleminen, loruttelu ja muu luova toiminta ovat osana jokaista musiikkileikkikoulutuntia. Oikein käytettynä ne tukevat lapsen kokonaisvaltaista kehitystä sekä oppimista.

Kaikki tutkimukseeni vastanneet isät harrastavat tai ovat harrastaneet musiikkileikkikoulua lapsensa kanssa, joka on 3-vuotias tai sitä nuorempi. Tämän ikäisten lasten ja heidän vanhempiansa muodostamaa musiikkileikkiryhmää kutsutaan perheryhmäksi, jonka periaatteista ja tavoitteista kerron enemmän luvussa 3. Tämän takia myös käsittelen työssäni pelkästään alle 3-vuotiaiden lasten yleistä sekä musiikillista kehitystä.

Mitä on isyys? Isyys on valtavan laaja käsite ja sitä voi tarkastella hyvin monesta näkökulmasta. Tässä työssä isyyttä pohditaan lähinnä niistä näkökulmista, jotka ovat tutkimuksen kannalta oleellisia. Mistä isä-lapsi-suhde muodostuu ja mitä

kaikkea siihen liittyy? Millaista on olla isä pienelle lapselle? Mitä eroa on olla isä tytölle ja isä pojalle? Entä onko isyydessä ja äitiydessä eroja tai yhtäläisyyksiä?

Tutkin musiikkileikkikoulun merkityksiä isille ja sen vaikutuksia isä-lapsi-suhteeseen kyselylomakkeiden avulla. Tällä menetelmällä sain sopivasti vastauksia, joita pohdin tarkemmin luvuissa 7 ja 8. Kaiken kaikkiaan ”muskari” on koettu mukavaksi sekä kehittäväksi harrastukseksi, ja sen on huomattu vaikuttavan myönteisesti isä-lapsi-suhteeseen.

Joillekin isille ja lapsille musiikkileikkikoulu on ainut yhteinen, kahdenkeskinen harrastus, mikä opettajan on tärkeää muistaa opetustilanteissa. On isiä, jotka eivät tiedä kuinka toimia lastensa kanssa. Joitakin isiä saattaa ujostuttaa ryhmässä toimiminen, erityisesti jos kaikki muut vanhemmat ovat äitejä. Myös nämä asiat opettajan tulee ottaa huomioon. Suurin osa musiikkileikkikoulunopettajista on naisia, joiden on ehkä helpompaa asettaa itsensä äitien kuin isien asemaan. Niinpä toivon, että tästä pienimuotoisesta tutkimuksesta on apua kaikille niille opettajille, jotka ovat miettineet, kuinka isät kokevat musiikkileikkitoiminnan ja kuinka isä-lapsi-suhdetta voisi musiikkileikkikoulun avulla vahvistaa.

2 MUSIIKKILEIKKIKOULUTOIMINTA

2.1 Varhaisiän musiikkikasvatus

Musiikki ympäröi meitä kaikkialla, eikä aina voi valikoida sopivaa musiikkia. Perinteinen lastenmusiikki on jättäytymässä taka-alalle nykyaikaisen, aikuismaisemman lastenmusiikin tieltä. Tämän vuoksi tarvitaan musiikkikasvattajia, jotka tukevat lapsen turvallista musiikillista kehitystä ja sen kautta koko muuta kehittymistä. Musiikkileikkikoulut ovat osa varhaisiän musiikkikasvatusta, johon kuuluvat myös päiväkotien ja kerhojen musiikkikasvatus, alle kouluikäisten lasten soitonopetus sekä kodeissa musisointi. Musiikkikasvatus kehittää paitsi lapsen musiikillisia taitoja ja tietoja, myös koko hänen persoonallisuuttaan. Kasvattajalla on suuri vastuu lapsen koko musiikkielämän muodostamisessa ja hänen pyrkimyksensä on herättää lapsessa musiikinrakkaus. Jokaista lasta kunnioitetaan omana itsenään ja opetustilanteissa kasvattajan on otettava huomioon yksilöiden henkilökohtaiset tarpeet sekä valmiudet. (Hongisto-Åberg, Lindeberg-Piironen & Mäkinen 2001, 8-9.)

2.2 Musiikkileikkikoulun työtavat

Musiikkileikkikoulussa käytetään monipuolisia työtapoja, jotka tukevat lapsen oppimista sekä kokonaisvaltaista kehitystä. Lasta ohjataan musiikin monipuoliseen maailmaan ja hänelle tarjotaan useita eri tapoja toteuttaa musiikkia. Työtapoja ovat laulaminen, soittaminen, musiikkiliikunta, kuunteleminen, loruttelu ja muu luova toiminta. Tarkoituksena on, että jokainen tunnilla käytettävä työtapo tukee opetettavaa asiaa. Jokaisella tunnilla tulisi käyttää kaikkia työtapoja, mahdollisimman monipuolisesti ja sovellettuna tunnin yhtenäiseen teemaan, mutta kuitenkin ryhmän valmiudet ja tarpeet huomioiden. (Hongisto-Åberg ym. 2001, 90-169.)

2.2.1 Laulaminen

Laulaminen auttaa ihmisiä rentoutumaan, tutustumaan uusiin ihmisiin ja luomaan yhteishenkeä sekä tunnelmaa eri tilanteisiin. Laulut toimivat myös eri maiden kulttuuriperinteiden säilyttäjinä ja antavat tietoa muiden maiden tavoista sekä kulttuureista. Laulaminen on ihmiselle puheen tapaan luonnollinen tapa käyttää omaa ääntään sekä ilmaista itseään. Tämän takia musiikkileikkikoulussa pyritään rohkaisemaan lasta jo pienestä pitäen oman äänensä löytämiseen ja sen oikeanlaiseen käyttöön. Laulamalla voidaan myös ilmentää erilaisia musiikin peruselementtejä, kuten rytmiä, melodiaa, harmoniaa ja muotoja. (Hongisto-Åberg ym. 2001, 106.)

Laulujen kirjo on valtava ja siksi musiikkileikkikoulun opettajalta vaaditaan ammattitaitoa niin sanottujen hyvien laulujen valitsemiseen. Lapsiryhmän käyttöön valittavat laulut voidaan jakaa kahteen ryhmään: 1) lasten kanssa laulettavat laulut, jotka lasten on tarkoitus oppia laulamaan itse ja 2) lapsille laulettavat laulut, joita lapset kuuntelevat. Lasten kanssa laulettavan laulun on oltava muodoltaan, rytmiltään, sanoitukseltaan ja sävellajiltaan sitä yksinkertaisempi, mitä pienemmistä lapsista on kyse. Laulujen tulee myös olla lapsen kokemusmaailmasta, jotta niiden sisältö voidaan ymmärtää. Kukin ryhmä kehittyy kuitenkin omaan tahtiinsa, joten jollekin 3-vuotiaiden ryhmälle saattaa sopia hyvinkin opetettavaksi laulu, joka normaalisti opetetaan vasta 4-vuotiaille. Myös lasten henkilökohtaiset valmiudet on otettava huomioon opetettavaa laulua valittaessa. Lasten kuunneltavaksi tarkoitettujen laulujen ovat rytmisesti ja melodisesti monimutkaisempia, usein monisäkeistöisiä lauluja. (Hongisto-Åberg ym. 2001, 108.) Lapsille laulettavat laulut voivat olla myös sanoiltaan vaikeatajuisia, mutta kielitajua kehittäviä ja mielikuvitusta rikastuttavia sekä liikuntaan ja luovuuteen rohkaisevia (Ollaranta & Simojoki 1989, 9).

Lasten kanssa laulaessa opettajan on annettava lähtösävel lapsille sopivassa sävellajissa ja valittava sopiva tempo etukäteen. Opettajan tulee osata laulu hyvin itse, ennen kuin hän opettaa sen lapsille. Lapset vaistoavat kyllä, jos opettaja ei ole varma laulun esitystavasta tai jos laulu ei miellytä opettajaa, ja nämä seikat vaikuttavat heti lasten oppimiseen ja motivaatioon. Opettaja laulaa itse aina

mallikkaasti, kauniilla ja selkeällä äänellä. Kun lapset osaavat laulun, opettaja hiljentää omaa ääntänsä ja antaa lauluvastuun kokonaan lapsille. Laulun voi opettaa eri tavoin, mutta peruslähtökohtana on lähes aina korvakuulolta opetteleminen. Opetuksessa voidaan käyttää kaikumenetelmää, jolloin opettaja laulaa säkeen kerrallaan ja lapset toistavat perässä. Liikkeelle voidaan lähteä myös sanojen opettelusta, jolloin korostetaan ensin perus- ja sitten sanarytmiä ja vähitellen sanat yhdistetään ennalta tuttuun melodiaan. Myös melodia voidaan opetella ensimmäisenä esimerkiksi ”duudutellen” tai hyräillen, ja sen ollessa tuttu lisätään siihen sanat. Moniin lauluihin liittyy helpot ja kuvailevat leikkiliikkeet, joita voidaan käyttää apuna laulun opetuksessa. Lisäksi esimerkiksi käsi- ja sorminuket sekä lauluun liittyvät kuvat ovat hyviä havainnollistamisvälineitä opetukseen. Tehokas opetuskeino on myös piilo-opetus, jolloin opettaja käyttää pian opetettavaa laulua esimerkiksi luovan toiminnan taustamusiikkina tai rentoutushetkessä. Laulua lauletaessa opettaja voi myös näyttää kädellään melodiakulkuja ja isompien lasten kanssa voidaan opetella lisäksi relatiiviseen säveltapailuun perustuvat käsimerkit sekä solmisointi. (Hongisto-Åberg ym. 2001, 109-112.)

2.2.2 Soittaminen

Oma ääni ja oma keho ovat lapsen ensimmäiset soittimet. Ne ovat jokaisen ulottuvilla ja periaatteessa aina käytettävissä. Oma ääntä voi käyttää paitsi laulamiseen, myös soittamiseen. Voidaan esimerkiksi sihistellä tai päristellä erilaisia rytmiaiheita. Kehosoittimia käytetään varmasti jokaisella musiikkileikkikoulutunnilla enemmän tai vähemmän. Esimerkiksi polvirummut, eli laulun sykkeen taputus polviin, on helppo ottaa mukaan vaikkapa uutta laulua opetellessa. Käsillä voi taputtaa yhteen perus- tai sanarytmiä ja käsiä voi taputtaa myös muualle kehoon. Oman kehon soittomahdollisuuksilla on vain mielikuvitus rajana. (Hongisto-Åberg ym. 2001, 116.)

Kun motoriikka sallii, tutustutetaan lapsi myös erilaisiin rytmii- ja melodiasoittimiin. Soitinten laadusta ei saa tinkiä, sillä soittimen tulee olla kestävä ja kaunissointinen, jotta se tarjoaa lapselle hyvän soittokokemuksen.

Lapset opetetaan alun alkaen kunnioittamaan soittimia. Soittimen kunnioittaminen tarkoittaa sen kaunista käsittelyä, mikä onkin tärkeää opetella jo pienestä pitäen, mahdollista myöhempää soittoharrastusta ajatellen. (Ollaranta & Simojoki 1989, 11.) Myös soittoasentoihin kiinnitetään huomiota mahdollisimman varhain. Opettajan on myös tärkeää pitää huoli siitä, että jokainen lapsi saa soittamisen kautta onnistumisen kokemuksia. Yhteissoittohetket ovat parhaimmillaan hyvin opettavaisia. Kun soittimet on jaettu lapsiryhmälle, jokaisen on opittava odottamaan omaa soittovuoroaan. Lapsille on tärkeää opettaa, että musiikki lähtee aina hiljaisuudesta ja päättyy myös hiljaisuuteen. Samalla se on hyvää keskittymiskyvyn harjoitusta. (Hongisto-Åberg ym. 2001, 137.)

Oman soitinryhmänsä muodostavat myös kansanomaiset lasten soittimet sekä lasten itse tehdyt soittimet. Näitä soittimia harvemmin käytetään, mutta pieninä annoksina ne tuovatkin mukavaa vaihtelua perinteisille soittimille. Lisäksi lapset rakastavat tehdä omia soittimia ja kertoa niiden valmistusvaiheista ja soittotavoista. (Hongisto-Åberg ym. 2001, 139, 142.)

2.2.3 Musiikkiliikunta

Oma keho on paitsi soitin, myös tärkein musiikkiliikunnan instrumentti. Lapset ilmaisevat itseään luontevasti liikkuen, ja liikkumisen kautta lapsi voi oppia monia musiikillisia asioita, ikään kuin vahingossa. Musiikkiliikuntaa olisi hyvä käyttää jo pelkästään parantaakseen lasten keskittymiskykyä tunneilla. Oma keho virittyy rytmin sykkeestä ja melodian liikkeestä sekä musiikin sävystä, tunnelmasta ja omasta mielialasta. Musiikkiliikunnan ehkä tärkein osa-alue on rytmikasvatus. Rytmihän on läsnä ihmisen jokapäiväisessä elämässä: on oma sisäinen rytmi, arjen rytmi, luonnon rytmi, kielen rytmi ja ajatuksen rytmi. Rytmillä on siis perustana oikeastaan ihmisen kaikelle toiminnalle. Niinpä musiikkiliikunnan avulla voidaan tukea myös rytmittäjän kehittymistä. Musiikkiliikunnan tavoitteena on kehittää paitsi rytmittäjää, myös keskittymis- ja kuuntelukykyä, reaktio- ja koordinaatiokykyä, kontakti- ja kommunikointikykyä sekä liikunnallisia valmiuksia. Liikkuminen on siis tehokas työtapana niin

motoristen, sosiaalisten, psyykkisten kuin musikaalistenkin taitojen oppimiseen. (Hongisto-Åberg ym. 2001, 156-157.)

Moni musiikkikasvatusmetodi korostaa musiikkiliikunnan merkitystä. Suurimpana musiikkiliikunnan kehittäjänä voidaan pitää Emile Jaques-Dalcrozea (1865-1950), jonka mukaan liike on kaiken musiikin alkupiste. Myös Carl Orff (1895-1982) painottaa musiikkiliikuntaa, ja hänen mielestään rytmi ja keho toimivat lähtökohtina musiikille. Zoltán Kodaly (1882-1967) puolestaan korosti laululeikkien ja kansantanssien merkitystä musiikkiliikunnassa. (Hongisto-Åberg ym. 2001, 155-156.)

2.2.4 Kuunteleminen

Lapsen henkisen kehityksen lähtökohta on kuunteleminen. Kuuntelemalla lapsi oppii sanat ja niiden merkitykset. Ympärillä olevien puhe ei ainoastaan opeta häntä puhumaan, vaan sitä kautta hän oppii myös ajattelemaan. Rauha ja hiljaisuus sekä turvalliset äänet ovat tärkeitä lapsen kehitykselle. (Ollaranta & Simojoki 1987, 12.) Nykypäivänä rauhaa ja hiljaisuutta täytyy vartta vasten etsiä jokapäiväisen kiireen ja hälinän keskeltä. Kaikilla ei välttämättä ole aikaa rauhoittumiseen ja niinpä lapsetkin joutuvat kärsimään siitä. Nykyajan ihmisillä on siis vaarana jopa menettää kuuntelukykynsä ja kadottaa kuuntelemisen taitonsa. (Hongisto-Åberg ym. 2001, 90.)

Aktiivisen kuuntelutaidon kehittäminen on muodostunut erääksi varhaisiän musiikkikasvatuksen tärkeimmistä tavoitteista. Musiikkileikkikoulussa kuuntelutilanteet suunnitellaan tarkasti ja lapsille opetetaan, että musiikki lähtee aina hiljaisuudesta. Tilanteen tulee olla rauhallinen, kiireetön ja yhtenäinen hetki. Kuunteluun aina motivoidaan ja kuuntelun jälkeen työstetään kuultua joko keskustellen tai luovan toiminnan kautta, esimerkiksi maalaten. (Hongisto-Åberg ym. 2001, 91.) Oikein tarjottu musiikki ja elämykset herkistävät lasta kuuntelemaan sekä vastaanottamaan ja ilmaisemaan erilaisia tunteita (Ollaranta & Simojoki 1989, 122). Kuunneltavaa musiikkia valittaessa opettajan tulee ottaa huomioon lapsiryhmän taso. Kuuntelukasvatuksessa edetään ”helposta”

musiikista vaativampaan ja enemmän kuuntelutottumusta sekä keskittymiskykyä vaativiin kappaleisiin (Hongisto-Åberg ym. 2001, 94).

Kuuntelutaitoa voi harjaannuttaa muillakin tavoin kuin varsinaisia musiikkiäänitteitä ja –näytteitä kuunnellen. Loruttelun ja laulamisen kautta lapset oppivat kuuntelemaan myös omaa ääntään ja sen erilaisia sävyjä sekä käyttömahdollisuuksia. Opettaja voi ohjata kuuntelemaan toisten lasten ja aikuisten ääniä, erilaisten soittimien sekä ympäristön ääniä. Lisäksi kuuntelukasvatuksessa voidaan harjoittaa omaa sisäistä kuuloa esimerkiksi helppojen laulujen ja ”sävelen piilotus” –leikkien avulla. Kuunteleminen on tehokas työtapo myös käsiteparien oppimiseen. (Hongisto-Åberg ym. 2001, 96-105.)

2.2.5 Loruttelu

Lorut ja runot tuovat lapsen ja aikuisen yhteisiin hetkiin kielen leikkivän ja kuvallisen ulottuvuuden. Ne ovat tärkeitä sekä lapsen esikielellisellä kaudella että verbaalisen kehityksen eri vaiheissa. Runoissa ja loruissa korostuvat ne kielen ulottuvuudet, jotka pienelle lapselle muutenkin ovat usein verbaalisen viestin sisältöä tärkeämpiä: rytmi, sävy, toistorakenteet ja auditiivisesti kiinnostavat äänneyhdistelmät. (Karppinen, Puurula & Ruokonen 2000, 69.)

Musiikkileikkikoulussa käytettävät lorut voidaan laulujen tapaan jakaa kahteen osaan: a) lapsille luettavat lorut, joita käytetään perheryhmissä ja b) lasten kanssa luettavat lorut. Lapsille luettavat lorut ovat monimutkaisempia, pidempiä ja vaikeasanasempia kuin lasten kanssa luettavat lorut. Erityisesti perheryhmissä loruttelu on tärkeä osa musiikkituokiota. Lorun aikana voidaan esimerkiksi körötellä sylissä ja lopussa pudota lattialle. Loru pystyy toteuttamaan monin erilaisin variaatioin, jolloin siihen ei ehdi kyllästyä. Lasten kanssa luettavia loruja käytetään ehkä vähemmän kuin lapsille luettavia loruja, mutta niiden käyttöä ei kuitenkaan pidä unohtaa. Niiden tulee olla rytmiltään ja sanoiltaan yksinkertaisia, riippuen tietysti lapsiryhmän tasosta. Loruihin voi yhdistää niin keho-, rytmi-, kuin melodiasoitimia, jolloin ne lisäävät mielenkiintoa.

2.2.6 Muu luova toiminta

”Symboleista avautuu luovuuden ja taiteen maailma. Siellä liikutaan unen ja toden, realiteetin ja tiedostamattoman välisessä maastossa, jossa mikään ei voi tuhoutua eikä kuolla. Luovuuden kautta lapsi ja aikuinen löytävät todellisen itseytensä ja voivat tavoitella riippumattomuutta. On vaikea kuvitella tärkeämpää tehtävää kuin lapsen luovuuden puutarhan viljeleminen.” Näin kirjoittaa Jari Sinkkonen (Karppinen ym. 2000, 19). Mitä luovuus sitten on? Itse määrittäisin sen kyvyksi keksiä uusia ideoita ja nähdä ongelmia – luovuus on uuden syntymistä.

Lapsi on luonnostaan luova ja niinpä musiikkileikkikoulussa lapsen luovuutta pyritään tukemaan ja edistämään monin eri keinoin. Laulamisen, soittamisen, musiikkiliikunnan, kuuntelemisen ja loruttelun lisäksi luovuutta tuetaan esimerkiksi erilaisilla piirtämis- ja maalausharjoituksilla, sadutuksilla sekä teatterin ja nukketheaterin avulla. Luovuutta, itseilmaisua ja ongelmanratkaisukykyä pyritään tuomaan esiin siis kaikessa toiminnassa.

3 PERHERYHMÄ JA SEN TAVOITTEET

3.1 Mikä on perheryhmä?

Perheryhmällä tarkoitetaan musiikkileikkikouluryhmää, jossa lapsi käy yhdessä vanhemman kanssa. Yleensä lapset ovat alle 3-vuotiaita ja heidät on jaettu ryhmiin ikävuosittain. Alle 1-vuotiaiden lasten ryhmää kutsutaan vauvaryhmäksi, joka voi olla jaettu vielä pienempiin ikäryhmiin, esimerkiksi 0-4 kk ja 5-9 kk. Alle 3-vuotias lapsi kehittyy niin nopeasti, että eri-ikäisten lasten perheryhmillä on erilaiset tavoitteet ja tuntien sisällöissään saattaa olla suuria eroja.

3.2 Perheryhmän tavoitteet

Varhaisiän musiikkikasvatuksen tavoitteena on, että lapsi saa musiikillisia elämyksiä, valmiuksia ja taitoja, jotka muodostavat pohjan hyvälle musiikkisuhteelle ja myöhemmälle musiikkiharrastukselle. Tavoitteena on myös, että lapsi kehittyy kuuntelemaan ja kokemaan musiikkia sekä ilmaisemaan itseään musiikin keinoin. (Opetushallitus 2002, 9.)

Edellä mainitut varhaisiän musiikkikasvatuksen tavoitteet pätevät hyvin myös perheryhmään. Perheryhmässä pyritään lisäksi vahvistamaan lapsen ja vanhemman välistä suhdetta sekä tukemaan heidän välistä vuorovaikutusta. Lapselle halutaan opettaa uusia lauluja ja loruja, jolloin hänen sanavarastonsa kasvaa. Lapsen puheen kehitystä tuetaan helppojen laulujen ja lorujen avulla. Uusien laulujen ja lorujen myötä myös vanhemmalle tarjotaan ideoita kotona musisoimiseen. Perheryhmässä lapsi oppii myös ryhmän toimintaa ja sen sääntöjä sekä vähitellen irrottautumaan vanhemmastaan. Itse tiivistäisin alle 3-vuotiaiden musiikkikasvatuksen tärkeimmiksi tavoitteiksi musiikinrakkauden herättämisen sekä lapsen psyykkisen, fyysisen ja sosiaalisen kehityksen tukemisen musiikillisin keinoin.

4 ALLE 3-VUOTIAAN LAPSEN KEHITYS

4.1 Yleinen kehitys

Ikävuodet nolasta kolmeen ovat aikaa, jolloin kehitys on erityisen nopeaa ja merkittävää. Lapsi kehittyy kokonaisvaltaisesti – psyykkisesti, fyysisesti ja sosiaalisesti. Jokainen lapsi kasvaa ja kehittyy yksilöllisesti sekä omaan tahtiinsa. Toisilla kehitys on nopeampaa, toisilla hitaampaa ja joskus se on kiihtyvää tai jopa taantuvaa. Yksilölliseen kehittymiseen vaikuttavat niin perinnölliset ja rakenteelliset tekijät kuin ympäristötekijät, joihin kuuluvat varhaiset kokemukset, harjoitus ja oppiminen (Mussen 1979, 10). Lapsen varhaiset kokemukset luovat perustan kaikelle myöhemmälle kasvulle ja oppimiselle, joten aikuisella on suuri vastuu hyvän kasvuperustan luomisessa.

Vastasyntynyt vauva pystyy ilmaisemaan tunnetilojaan ainoastaan itkemällä, mikä on kuitenkin tehokas keino. Normaalisti itkun kuultuaan äiti yrittää mahdollisimman nopeasti löytää siihen syyn ja saada sen loppumaan. Muutaman viikon ikäisen vauvan itkusta pystyy jo erottamaan nälkäitkun, kipuitkun ja esimerkiksi ”seurankipeysitkun”. Parin kuukauden iässä lapsen kasvoista voi tunnistaa erilaisia eleitä ja ilmeitä, kuten hymyn, ja hän alkaa jokellella sekä äännellä. Jotta lapsen kieli ja puhe alkaisi kehittyä, on tärkeää, että aikuinen vastaa jokelteluun ja käy vauvan kanssa pitkiäkin vuoropuheluita. Keskustelujen kautta lapsi kokee tulleensa ymmärretyksi, ja niin muodostuu pohja hänen empatiakyvyilleen. Tutkimusten mukaan empatiakyky alkaa kehittyä jo lapsen ensimmäisillä elinkuukausilla. Myös kiintymyssuhdetta lapsen ja aikuisen välillä on tutkittu monin eri menetelmin. Ennen kuin lapsi alkaa tuntea rakkautta ja kiintymystä, hän on enemmänkin kiinnittynyt tai ”leimautunut” hoivaajaansa. Kiintymyssuhteen tärkein asia on läheisyys ja se, kuinka lapsi saa hoivaajan tulemaan luokseen. Jo vuoden ikäinen lapsi tietää luotettavat keinot siihen. Kiintymyssuhteen laatu ja luonne pohjautuu vauvan aiempiin vuorovaikutuskokemuksiin, ja erään teorian mukaan se voi muodostua turvalliseksi, vältteleväksi, ambivalentiksi tai organisoitumattomaksi, riippuen

kokemuksista ja niihin liittyvistä ennakko-odotuksista. (Karppinen ym. 2000, 13-17.)

Arajärvi mainitsee, että ensimmäisen ikävuotensa aikana lapsi kasvaa ja kehittyy fyysisesti kovaa vauhtia. Lapsen kasvu on tuolloin prosentuaalisesti toiseksi suurinta koko elämän aikana. Hän kirjoittaa, että ensimmäisen ikävuoden aikana lapsen paino kolminkertaistuu, pituuteen tulee lisää 20-30 senttimetriä ja pään koko on noin neljännes koko pituudesta. (Arajärvi 2001, 16.) Dunderfeltin (1990, 68) mukaan lapsen motoriikan kehitys etenee kahteen suuntaan: päästä jalkoihin ja keskeltä raajoihin. Huisman ja Laukkanen lisäävät tähän, että ihan ensimmäisenä suuntana lapsen motorisessa kehityksessä on kokonaisvaltaisten massaliikkeiden muuttuminen vähitellen eriytyneiksi liikkeiksi. Lapsen ensimmäiset liikkeet ovat refleksiliikkeitä. Keskushermoston kehityksen myötä refleksiliikkeet korvautuvat tahdonalaisilla liikkeillä. (Karppinen ym. 2000, 37.)

Dunderfelt toteaa, että lapsi alkaa tuntea omaa ruumiinkuvaansa noin 6-8 kuukauden ikäisenä. Tässä lapsen kehitysvaiheessa on tärkeää, että vanhemmat viestittävät kaikin tavoin lapselle, että hänen oma kehonsa on hyvä. (Dunderfelt 1990, 72.) Fyysisesti lapsi kokee itsensä yksilöksi, kun pystyy ryömimään tai konttaamaan pois päin äidistä tai isästä ja taas takaisin (Alho, Hautsalo & Perkiö 1993, 131). Itse olen huomannut vauvaryhmiä opettaessani, että jo noin puolen vuoden ikäiset lapset alkavat tehdä tätä. Niinpä olen yrittänyt vahvistaa lasten yksilöitymistä esimerkiksi houkuttelemalla heitä konttaamaan pois päin vanhemmasta vaikkapa lelulla motivoimalla. Ja mikä riemu heidän kasvoiltaan näkyykään, kun tavoite on saavutettu! Karppisen mukaan taputtaminen, kuperkeikat ja tasahyppelyt onnistuvat sitten, kun aivopuoliskojen yhteistyö on kypsynyt. Silloin oikean ja vasemman ero selkiintyy lapselle sekä aivopuoliskot päättävät, onko lapsi oikea- vai vasenkätinen. (Karppinen ym. 2000, 37.)

Varhainen vuorovaikutus lapsen ja äidin, isän tai hoitajan välillä on ehdotonta, sillä se toimii pohjana kaikille muille ihmissuhteille. Lapsi aistii vanhemman rakkauden ja sitä kautta vastaa hänelle. Varhainen vuorovaikutus on yhteistä tekemistä, yhteistä iloa ja yhteenkuuluvuuden tunnetta. Tärkeää on, että lapsi tuntee olevansa tärkeä ja että hänestä on iloa muille. Tutkimuksissa on havaittu,

että jo vastasyntynyt kykenee aktiiviseen sosiaaliseen kommunikaatioon (Arajärvi 2001, 19, 21-22.) Lapsen sosiaalinen kehitys alkaa siis heti syntymästä. Puurulan mukaan yhden kuukauden ikäisenä lapsi äänтелеe ”kujerrellen”, imitoi suun liikkeitä, reagoi ääniin ja kiinnittää huomiota kasvoihin sekä väreihin. Tämän vaiheen jälkeen lapsi alkaa keskustella ilmein, ääntein ja eri äänensävyin sekä tunnistaa äidin tunnetiloja ja reagoida niihin. (Karppinen ym. 2000, 88.)

Psyykkisesti lapsi on itsenäistymisensä alussa, kun oppii sanat ”minä” ja ”ei” (Alho ym. 1993, 131). Puolentoista vuoden iässä lapsi alkaa tarkkailla sukupuolten välisiä eroja ja noin kaksivuotiaana lapsi tietää, kumpaa sukupuolta hän on (Karppinen ym. 2000, 17-18). Toisella ikävuodella lapsi tulee yhä enemmän tietoiseksi omasta minästään ja suhteestaan muihin ihmisiin. Sosiaalistumisen alkuvaiheessa on tärkeää, että lapselle annetaan aikaa ja tilaa tutustua uusiin ihmisiin. Pysyvät ja turvalliset tunnesuhteet ovat erityisen tärkeitä. Lapsen kanssa tulisi nauttia esteettisistä elämyksistä maisemia katsellen tai vaikkapa maalailen. Tässä vaiheessa lapsi alkaa myös kaivata toisten lasten seuraa, vaikka leikki onkin vielä yksilökeskeistä. (Hongisto-Åberg ym. 2001, 41, 43-44.)

2-3-vuotiaana lapsen leikki muuttuu yhä enemmän yhdessä leikkimiseksi ja hän alkaa leikkiä roolileikkejä (Hongisto-Åberg ym. 2001, 45). Lapsi tahtoo tehdä asioita itse ja ilmaisee usein, ettei tarvitse vanhemman apua. Tämä tulee usein esille myös musiikkileikkikoulussa erilaisissa tilanteissa. Sylileikit eivät ehkä enää kiinnosta, vaan leikkiliikkeet osataan tehdä jo itse. Ollarannan ja Simojoen mukaan hän alkaa kiinnostua muista lapsista ja haluaa itselleen kavereita. Ryhmissä toisten lasten kanssa lapsi kokee tasavertaisia ihmissuhteita. Lapsen itsenäistyminen nopeutuu ja vanhemmasta irrottautuminen helpottuu kerta kerralta, kun lapsi oppii leikkimään muiden lasten kanssa. (Ollaranta & Simojoki 1989, 123.)

4.2 Musiikillinen kehitys

Musiikkia sekä ääniä on kaikkialla ja ihmisen on vaikeaa löytää maailmasta täysin äänetöntä paikkaa. Tavalliset arkielämän äänetkin, kuten liikenteen melu, voidaan määritellä musiikiksi, eikä sen tuottamiseen aina tarvita soittimia tai laulua. Jokainen kuulija voi määrittää musiikin haluamallaan tavalla (Hongisto-Åberg ym. 2001, 90). Lapsen musiikillisen kehityksen voidaan sanoa etenevän tasolta tasolle, lapsen iän mukaan. Täytyy kuitenkin muistaa, että jokainen ihminen on yksilöllisesti kehittyvä. Jollakin lapsella voi olla jo aiemmin sellaiset musiikilliset valmiudet ja taidot, jotka jollakin toisella lapsella on vasta paljon myöhemmin. Tässä luvussa referoin Hongisto-Åbergin, Lindeberg-Piiraisen ja Mäkisen (2001) näkemyksiä alle 3-vuotiaan lapsen musiikillisesta kehityksestä.

Lapsen musiikillisen kehityksen sanotaan alkavan jo paljon ennen syntymää, sillä jo 5-12 viikon ikäinen sikiö tunnistaa erilaisia äänten värähtelyjä sekä äidin puheen tai laulun. Kolmen kuukauden ikäinen sikiö pystyy jo reagoimaan liikkeen erilaisiin ääniin. Aikuisella onkin suuri vastuu lapsen ääniympäristön luomisessa, sillä raskausaikana kuunneltu rauhallinen musiikki antaa sikiölle turvallisen olon. Tutkimukset ovat todistaneet, että sikiöajan musiikilliset kokemukset vaikuttavat lapsen myöhempään kehitykseen. Syntymän jälkeen lapsi pystyy esimerkiksi tunnistamaan sikiöaikana kuulemansa musiikin. Jos lasta aktivoidaan sikiöaikana musiikillisesti, hän on todennäköisesti myöhemminkin kiinnostunut musiikista. (Hongisto-Åberg ym. 2001, 52-54.)

Vastasyntyneelle vauvalle tärkeää on perusturvallisuuden tunteen vahvistaminen musiikin keinoin. Lapselle pyritään luomaan positiivinen suhde musiikkiin, kuitenkin lapsen omin ehdoin. Hänelle tarjotaan turvallista ja rauhoittavaa musiikkia ja lauletaan toistuvasti yksinkertaisia, pieniä lauluja. Jokaiseen arjen tilanteeseen, kuten pukemiseen, vaipanvaihtoon ja nukuttamiseen, voidaan liittää jokin tuttu laulu tai loru, joka tekee tilanteesta turvallisen lapselle. Näin lapsi oppii kuuntelemaan ja tunnistamaan musiikkia, ja hänen musiikillinen muistinsa kehittyy. (Hongisto-Åberg ym. 2001, 56.)

Lapsi reagoi musiikkiin liikkumalla: mukavan musiikin soidessa hän saattaa alkaa hytkyä tai tanssia. Liikkumisella lapsi osoittaa musiikin olevan miellyttävää. Lapsi seuraa aikuisen liikkumista ja vähitellen alkaa matkimaan tätä, esimerkiksi taputellen. Lapsi rakastaa keinutteluja ja köröttelyjä sekä sivelyjä ja suukotteluja. Näitä kaikkia voi tehdä musiikin tahdissa tai rauhoittavaa musiikkia kuunnellen. Kun lapsi alkaa opetella esineisiin tarttumista, voidaan hänelle antaa käteen esimerkiksi pikkumarakas, jonka ääntä hän saa tutkailla rauhassa. Aikuinen voi näyttää vieressä soittotapaa, jota lapsi voi alkaa pikku hiljaa matkia. Pieni vauva ääntelee ja itkee aluksi tahattomasti, mutta pian hän alkaa ääntelyllään ilmaista tahtoaan. Puolen vuoden ikäisen lapsen kanssa voidaan harrastaa jo vuoropuhetta ja –laulua. Aikuinen voi laulaa tutulla sävelellä esimerkiksi lapsen nimeä ja rohkaista lasta vastaamaan hänelle. Lapsen kuuntelukyvyn kehittämisessä voidaan käyttää myös kaunissointisia soittimia sekä muita erilaisia äänilähteitä, kuten koputuksia eri pintoihin. On tärkeää muistaa, että vaikka lapsi ei vielä puhu, hän silti käyttää aktiivisesti sanavarastoaan mielessään. Hän iloitsee tutun laulun kuulemisesta ja voi äännellä laulun mukana. Jo alle vuoden ikäinen lapsi voi laulaa pieniä sävelaiheita, kuten so-mi. (Hongisto-Åberg ym. 2001, 57, 59, 61.)

1-2-vuoden iässä lapsen puhe alkaa kehittyä ja sen myötä myös laulaminen. Aikuisen tulee aidosti osoittaa lapselle, että lapsen ääni on hyvä ja kaunis. Näin lapsi rohkaistuu käyttämään ääntään monipuolisemmin ja kuuntelemaan omaa ääntään. Lapselle voidaan laulaa helppoja kaksisäkeisiä lauluja, jotka liittyvät olennaisesti hänen maailmaansa. Näin lapsi oppii tunnistamaan tutun laulun ja iloitsee siitä, vaikkei vielä välttämättä laulakaan mukana. Kun lapsen kanssa lauletaan yhdessä, tuetaan lapsen sosiaalista kehitystä. Myös loruttelu erilaisin äänin ja äänensävyin kannustaa lasta äänenkäyttöön. Kaikkeen toimintaan voidaan liittää laulua, sillä laulaminen ja musiikki helpottavat usein monia arkipäivän asioita. Esimerkiksi pukemistilanne ei ole aina lapselle mieluisa, jolloin oikea laululeikki oikeaan aikaan voi tehdä pukemisesta mukavaa. 1-2-vuotias lapsi elää valtavassa tiedon tulvassa, jolloin yhteinen musiikkihetki aikuisen kanssa päivittäin voi auttaa lasta rauhoittumaan ja lisäksi tutut laulut, leikit ja lorut tekevät lapsen olon turvalliseksi. (Hongisto-Åberg ym. 2001, 62-63, 66-67.)

Toisella ikävuodella olevan lapsen rytmittäjää voidaan alkaa herätellä ja yhdessä lapsen kanssa voidaan etsiä musiikin perussykettä, esimerkiksi taputusten avulla. Lapsi rakastaa erilaisten äänten etsimistä ja tuottamista niin rytmisoittimilla kuin muilla erilaisilla äänilähteillä. Lapsi osaa jo liikkua musiikin mukaan vapaasti improvisoiden, esimerkiksi eri eläinten tavoin. Voidaan vaikkapa tanssia kuten pikkukarhu, äitikarhu ja isäkarhu, jolloin lapsi oppii tuntemaan musiikin peruskäsitteitä korkea – matala ja nopea – hidas. Lapsen kanssa voidaan aloittaa myös helpot piirileikit ja –tanssit. Kertaus on kaiken lähtökohta, sillä lapsi nauttii toistoista ja hänellä myös menee aikaa uuden oppimiseen. (Hongisto-Åberg ym. 2001, 64-66.)

Tanssiminen, laulaminen, soittaminen ja musiikin kuunteleminen kuuluvat jo olennaisesti toisella ikävuodella olevan lapsen jokapäiväiseen elämään. Musiikki on lapselle turvallinen kokemusten jäsentäjä ja auttaa lasta hahmottamaan päivän aikana koettuja asioita. Lapsi osaa jo itse kuvata päivän tapahtumia laulaen, lorutellen ja liikkuen, ja myös esimerkiksi eläinten liikkeitä ja ääniä voidaan matkia. Musiikin perussykettä pyritään vahvistamaan edelleen keho- ja rytmisoittimien avulla. Lapsi oppii laulamaan ja liikkumaan sekä soittamaan samanaikaisesti, jolloin kokonaisvaltainen koordinaatio kehittyy. Lapsen kanssa voidaan laulaa helppoja lauluja ja soittaa samanaikaisesti perusrytmiä jollakin rytmisoittimella. Lapsi osaa kuunnella jo omaa ääntänsä ja myös käyttää sitä luontevasti sekä yksin että ryhmässä. Lapselle tulee tarjota kuunteluelämyksiä, sillä hän osaa jo eläytyä musiikkiin ja nauttia esimerkiksi lastenkonserteista. Hän alkaa myös tutustua erilaisiin äänilähteisiin ja soitella niitä myös samanaikaisesti, havainnoiden samalla äänten välisiä eroja. Tätä kuuloon perustuvaa erottelukykystä on tärkeä käyttää, koska se vahvistaa kielellistä kehitystä. Liikunnassa korostetaan perusrytmiä sekä erilaisia sävyjä, kuten voimakas, hiljainen, korkea ja matala. Tärkeää onkin, että lapsi oppii musiikin peruskäsitteitä elämysten kautta. Lapsi osaa myös improvisoida liikkeitänsä musiikin mukaan sekä kuvailla musiikkia sanoin. Lapsen voi tutustuttaa tasa- ja kolmijakoiseen musiikkiin liikunnan kautta. Kun kolmijakoisuus on tuttua liikkuen, voidaan sitä alkaa tuottaa myös soittaen ja taputtaen. Soittaessa tutustutaan paitsi rytmin, myös äänen voimakkuuksien ja tempon vaihteluun. (Hongisto-Åberg ym. 2001, 67-71.)

5 ISYYS

Kaikki isät eivät ole niin hyviä kuin meidän. Se osaa ajaa autoakin kunnolla.
(Poika 4-v.)

5.1 Mitä on isyys?

Juvakka ja Viljamaa kertovat isyyden alkavan siitä hetkestä, kun lapsi syntyy maailmaan. Heidän mukaansa miehen ei tarvitse olla heti lapsen synnyttyä valmis isä, vaan isyyteen kasvetaan. (Juvakka & Viljamaa 2002, 7.) Toisaalta Eskon mukaan isäksi tuleminen on jo odotusaikana tapahtuvaa valmistautumista lapsen vastaanottamiseen. Vaikka isyys muodostuu monesta eri tekijästä, lapset ovat silti parhaita opettajia isyyden tiellä. (Esko 1984, 48.)

Kun itse mietin isyyden merkitystä, tulee ensimmäisenä mieleen lapsi – isyys on sitä, että on isä lapselle. Juvakan ja Viljamaan mukaan isyyteen vaikuttaa kuitenkin moni muukin tekijä: kumppani, oma isä, muut isät, vallitseva mieskuva, motivaatio sekä isänä koetut yritykset ja erehdykset. Isyys merkitsee miehelle elinikäistä vastuuta ja vaativaa roolia, mutta samalla se on mahdollisuus kasvuun sekä tilaisuus löytää itsestään uusia ulottuvuuksia. (Juvakka & Viljamaa 2002, 11, 32.) Sinkkonen mainitsee isyyden olevan kaikkein tärkein yhteiskunnan miehelle antamista tehtävistä. Isyyden myötä mies toimii tiettyjen sääntöjen mukaan ja oppii huolehtimaan toisista ihmisistä. (Sinkkonen 1998, 21.)

5.2 Erilaiset isät

Juvakan ja Viljamaan mukaan isiä on monenlaisia. Toiset ovat koko ajan töissä, kun taas toiset viettävät paljon aikaa lastensa kanssa. Sitten on kaikenlaisia isiä siltä väliltä. Monet tutkijat ovat luokitelleet isätyyppejä omiin kategorioihinsa. On esimerkiksi uraisia, pehmoisia, perinteisiä isiä, sosiaalisia isiä, viikonloppuisia, kivaisia, kurinpitäjäisiä, välinpitämättömiä isiä, ajattelijaisia ja kilpailijaisia. Kuinka isä sitten osaa valita oikean tavan olla isä? Vastaus on: ei ole yhtä oikeaa

tapaa olla isä. Jokainen isä on hyvä isä omalla tavallaan. Hyvä isä luottaa itseensä ja osaa ottaa opikseen epäonnistumisista. Tärkeintä on, että isä on tyytyväinen rooliinsa, sillä kaikki lähtee omasta itsestä. (Juvakka & Viljamaa 2002, 9.)

Mielestäni Sinkkonen kertoo hyvin nykyisien tilanteesta ja päätyypeistä. Viime aikoina yhteiskunnallisessa keskustelussa on pohdittu perinteisen isyyden ja niin sanotun pehmoisuuden merkityksiä. Perinteinen isä on ankara sekä etäinen lapsista ja vaimosta. Hänen päätehtävänsä on tilipussin pöytään tuominen, kun taas lasten kasvatusta ja kotityöt ovat yksinomaan vaimon tehtäviä. Pehmoisä kuvaillaan täydelliseksi vastakohtaksi perinteiselle isälle. Pehmoisä on kiinnostunut lastenhoidosta ja lasten harrastuksista, tekee kotitöitä ja kasvatustavasta on puoliksi hänellä. Pehmoisuus onkin tavoiteltava ihanne nykyajan miehille, mutta harvoin se kuitenkaan toteutuu. Miehisyyden on nimittäin huomattu olevan jonkinlainen este pehmoisuuden toteutumiseksi. Onko mies enää mies, jos hän toimii kuten äiti? (Sinkkonen 1998, 18-22.)

Huttunen kertoo, että isyyttä on biologista ja sosiaalista. Biologinen isyys tarkoittaa miehen ja lapsen välistä biologista ja perinnöllistä suhdetta, eli lapsi on saanut alkunsa tämän sukusoluista joko luonnonmenetelmällä tai keinohedelmöityksellä. Vaikka mies ei koskaan saisikaan olla lapselle isän asemassa, saattaa isyys silti merkitä hänelle jotakin koko hänen elämänsä ajan. Myös lapselle biologisen isän antama perimä merkitsee paljon, vaikka lapsi ei tuntisikaan isäänsä. Näin ajatellen biologinen isä on kaikesta huolimatta läsnä lapsen elämässä. (Huttunen 2001, 59.) Sinkkonen (1998, 20) kuvailee hieman humoristisesti biologista isyyttä: ”biologinen isä täyttää jossakin hiki hatussa elatusmaksupapereita samaan aikaan kun hänen tyttärensä tai poikansa isänä olemisen funktiosta huolehtii joku toinen mies”. Huttusen mukaan sosiaalinen isä puolestaan asuu lapsensa kanssa, hoitaa ja kasvattaa tätä sekä esiintyy tämän kanssa erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa. Hän ei välttämättä ole biologisesti lapsensa isä. Sosiaalinen isä on huolissaan siitä, onko hän tarpeeksi hyvä isä ja mitä oikeuksia sekä velvollisuuksia hänelle kuuluu. Isä voi olla myös juridinen eli laillinen isä, jolloin hänellä on yhteiskunnan antamia laillisia oikeuksia ja velvollisuuksia lapseensa. Juridinen isyys voi tulla voimaan joko avioliiton,

isyyden tunnustamisen tai adoption kautta, ja siihen liittyy olennaisesti myös lapsen huoltajuus. (Huttunen 2001, 60-61.)

Sinkkonen kysyy: onko nykyisän läsnäolo enää välttämätöntä? Hänen mukaansa isyyttä ei arvosteta enää yhtä paljon kuin ennen, eikä isyyttä voi määritellä enää tietynlaiseksi. Nykyään isäksi kelpaavat muutkin läheiset ihmiset kuin oikea biologinen isä. Isyyden sanotaan olevan tapa olla suhteessa lapseen. Tässä suhteessa voi yhtä hyvin olla isoisä, äidin miesystävä tai vaikkapa harrastustoiminnan ohjaaja. (Sinkkonen 1998, 21-22.) Huttunen määrittelee nyky- ja tulevaisuuden isän (mies)henkilöksi, joka ei ole synnyttänyt lasta, mutta jolla on läheinen suhde lapseen (Huttunen 2001, 57).

Röngän ja Röngän mukaan isän rooli on todellakin katoamassa kokonaan ja myös isättömyys on kasvussa. Nykyajan lapsilla on tutkimusten mukaan samastumisvaikeuksia isään. Nykyisän ajasta kilpailevat liian monet tahot. (Rönkä & Rönkä 1994, 29.) Esko mainitsee, että lapsi oppii isältään monia välttämättömiä asioita erilaisissa arkitilanteissa, minkä vuoksi isän läsnäolo on tärkeää. Isän jatkuvan poissaolon tai isättömyyden on nimittäin todettu vaikuttavan haitallisesti lapsiin ja etenkin poikiin. Isättömällä pojalla on hyvä olla joku muu läheinen mies, johon turvata ja samaistua. Kaiken kaikkiaan isän puuttuminen heikentää minuuden kehitystä lapsen ensimmäisten elinvuosien aikana, jolloin sukupuolinen identiteetti alkaa kehittyä. (Esko 1984, 30-31.)

5.3 Isänä tytölle ja isänä pojalle

Psykoanalyttisen teorian mukaan lapsiperheessä syntyy kilpailutilanne. Poikalapsi kiintyy äitiinsä ja tyttölapsi isäänsä. Lapsi yrittää saada toista sukupuolta olevan vanhemman suosion ja kokee samaa sukupuolta olevan vanhemman uhkana. Edellä mainittu oidipaallinen tilanne edellyttää sitä, että isä osoittaa tytölleen aidosti hänen olevan tärkeä. Tyttö tarvitsee välttämättömästi isänsä ihailua. (Dunderfelt 1997, 80.) Myös Eskon mukaan tytön on tärkeää saada isän hyväksyminen ja vahvistus ”pikkunaisen” roolilleen. Isästä voi kuitenkin tuntua vaikealta lähestyä tytärtään. Tytön kanssa ei tarvitse tehdä vain niin

sanottuja tyttömäisiä juttuja, mutta niitä tehdessään isä pääsee sukeltamaan ”naisten maailmaan”. Lisäksi yhteiset tekemiset vahvistavat tytön itseluottamusta ja lujittavat isä-tytär-suhdetta. (Esko 1984, 31.)

Isällä on suuri haaste kasvattaa tyttöä ja poikaa tasapuolisesti. Hän voi huomaamattaan keskittyä ennen kaikkea poikaansa, koska poikana oleminen on hänelle tuttua. Isän tulisi kuitenkin muistaa, että sukupuoli ei saa erotella toimintoja eikä sen perusteella lapselta saa kieltää tekemisiä tai päinvastoin, suosia jossakin toiminnossa. Leikki-ikäinen lapsi osaa jo aavistaa, jos isä kohtelee poikia ja tyttöjä eri tavalla. Tytönkin kanssa isä voi ajella moottoripyörällä ja leikkiä rajuja leikkejä. Tyttöä kasvattaessaan isän tulisi kannustaa lasta tekemään aloitteita, jotta lapsi uskaltaisi myöhemmin luontevasti ilmaista mielipiteitään siinä missä pojatkin. Tyttö saattaa joskus myös tavoitella liikaa täydellisyyttä, jolloin isän tehtävä on auttaa häntä hyväksymään myös vähemmän täydelliset suoritukset. (Juvakka & Viljamaa 2002, 64, 66.)

Isä on pojalleen paitsi isä, myös miehen ja aviomiehen malli. Samastuminen mieheen ja isään on tärkeää. (Esko 1984, 31.) Isän ja pojan välinen suhde on ainutlaatuinen, sillä isä tunnistaa helposti pojassaan oman sisäisen pikkupoikansa. He tekevät yhdessä niin sanottuja miesten juttuja, joihin äiti tai siskot eivät saa puuttua. Tämä vaihe on pojan kehityksen kannalta erityisen tärkeä, sillä se auttaa häntä irtautumaan äidistä ja sen myötä miehinen identiteetti alkaa kehittyä. Jos tämä äidistä irtautumisvaihe jää pojalta kokematta, voi olla että hän elää koko elämänsä äidin ”kyljessä” eikä miehinen identiteetti pääse ollenkaan kehittymään. (Juvakka & Viljamaa 2002, 67-69.)

5.6 Isyyden ja äitiyden erot ja yhtäläisyydet

Sinkkonen kirjoittaa, että vasta muutama vuosikymmen sitten isän tehtävä oli toimia vain perheen elättäjänä äidin hoitaessa kodin ja lapset. Ajateltiin, että äidin ja vauvan yhdessäoloa ei saanut häiritä ja heidän välisensä symbioosi oli turvattu kaikin keinoin, mikä olikin isän päätehtävänä. Isän merkitys korostui vasta lapsen ollessa toisella ikävuodella. (Sinkkonen 1998, 59.) ”Nykyinen

perhetietous asettaa isän perheroolissaan tasavertaiseksi kasvattajaksi äidin rinnalle ja korostaa isän suurta merkitystä lapsen yksilöitymiselle ja persoonallisuuden kehittymiselle” (Esko 1984, 130).

Juvakan ja Viljamaan mukaan isät ja äidit ovat kasvatustyyleiltään usein erilaisia: isät ovat toimijoita ja äidit kielellisesti taitavia. Äidit ovat usein myös perinteisempiä kuin isät, joiden kanssa voi tehdä kaikkea hurjaa ja toiminnallista. Isiä ja äitejä ei saisi kuitenkaan erottaa liian selvästi toisistaan, vaan heitä tulisi ensin ajatella yksilöinä ja vasta sen jälkeen miehinä ja naisina. Toki äitikin voi olla perheen hurjapä ja isä kaavamaisempi. Isä ei useinkaan ole ensisijainen hoivan lähde, vaan hän enemmänkin tutustuttaa lasta kodin ulkopuoliseen maailmaan ja auttaa lasta irrottautumaan äidistä. Lapsi usein oppiikin pienestä pitäen pyytämään apua äidiltään ja leikkimään sekä hassuttelemaan isänsä kanssa. Se ei välttämättä ole kuitenkaan hyvä asia, sillä samalla lapsi saa hyvin mustavalkoisen kuvan vanhempiensa rooleista. Nykyään pyritäänkin irtautumaan niin sanotuista perinteisistä kasvatuseroista, jotta lapsi ei kasvaisi tiettyyn muottiin naisena tai miehenä, eikä näin ollen naisena koskaan osaisi nauttia hurjista tempauksista tai miehenä koskaan oppisi esimerkiksi auttamaan kotitöissä. (Juvakka & Viljamaa 2002, 62-63.) Esko korostaa, että vanhempien tulee muistaa, että he ovat lapsilleen malleina paitsi isän ja äidin rooleissa, myös miehen ja naisen sekä aviopuolison rooleissa. Sekä isän että äidin on kyettävä olemaan aikuisen ihmisen perheroolissa ja sallittava lapselle myös lapsena oleminen. Isä, äiti ja lapsi muodostavat suhdeverkon, niin sanotun kolmiosuhteen, joka on lapsen kehityksen kannalta ratkaiseva. (Esko 1984, 23, 41.)

6 TUTKIMUKSEN TARKOITUS, TOTEUTUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

6.1 Tutkimuksen tarkoitus

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää musiikkileikkikoulua lastensa kanssa harrastavien isien mielipiteitä musiikkileikkikoulutoiminnasta ja siitä, kuinka se on vaikuttanut isä-lapsi-suhteeseen. Isiä käy musiikkileikkikouluissa vähemmän kuin äitejä, mutta heidän osallistuvuutensa on selvästi kasvussa. Niinpä minua kiinnosti tietää, miksi isät harrastavat juuri musiikkileikkikoulua lastensa kanssa ja mitä hyötyä siitä on heille sekä heidän lapsilleen ollut. Halusin vastauksia nimenomaan säännöllisesti musiikkileikkikoulussa käyville isiltä.

6.2 Tutkimuksen toteutus

Valitsin aineistonkeruumenetelmäkseni kyselylomakkeen (liite 2), sillä uskoin sen avulla saavani enemmän vastauksia kuin esimerkiksi haastattelujen avulla. Omissa perheryhmissäni ei tuolloin ollut ainuttakaan aktiivista isää, joten haastattelut olisi ehkä ollut hankalaa toteuttaa. Mietin nykyisien kiireellisyyttä, joka vaikutti myös kyselylomakkeen valintaan, onhan isille paljon helpompi ja nopeampi tapa vastata vain täyttämällä lomake kuin osallistua aikaavievään haastatteluun. Näin isät saivat lisäksi halutessaan pysyä nimettöminä.

Aloitin sopivien isien etsimisen kyselemällä toisilta musiikkileikkikoulunopettajilta, olisiko heidän ryhmissään säännöllisesti ”muskarissa” käyviä isiä. Opettajista seitsemän vastasi, ja heille toimitin kaiken kaikkiaan 21 kyselylomaketta saatekirjeineen (liite 1) ja palautuskuorineen. Takaisin sain yhteensä 11 lomaketta.

6.3 Tutkimuskysymykset

Kyselylomaketta laatiessani minun oli tarkkaan mietittävä, mitä tahdon tietää ja minkälaiset kysymykset ovat tutkimukseni kannalta oleellisia. Kysymyksiä miettiessäni käytin apuna isyyteen liittyvää kirjallisuutta. Valmiin lomakkeen tarkastutin niin opinnäytetyötäni ohjaavalla opettajallani kuin muutamalla ulkopuolisella henkilöllä, joukossa oli miehiä sekä naisia. Tämän vaiheen jälkeen kyselylomakkeeseen tehtiin vielä muutamia korjauksia, ennen kuin se oli valmis jaettavaksi.

Lopullisesta lomakkeesta muotoutui kaksisivuinen ja siinä oli sekä monivalintakysymyksiä että avoimia kysymyksiä. Tahdoin tietää vastaajilta taustatietoja, syitä musiikkileikkikouluharrastukseen, kuinka harrastuksesta on hyödytty ja mitä on opittu, mistä musiikkileikkikoulussa erityisesti pidetään ja mistä ei niinkään sekä oman isän merkityksestä. Kysymykset on aseteltu lomakkeeseen sekalaisessa järjestyksessä eivätkä ne ole aihealueittain. Pääkysymyksenä pidin kysymystä, jossa tiedustelin musiikkileikkikoulun vaikutuksia isä-lapsi-suhteeseen. Tämä kysymys oli tarkoituksella lomakkeen toisella sivulla, sillä en tahtonut pelästyttää vastaajia tällä hieman vaikealla sekä ajatusta vaativalla kysymyksellä heti alkuunsa. Tarkoitukseni oli ikään kuin valmistaa vastaajia ensimmäisen sivun kysymysten avulla tähän kyseiseen pääkysymykseen. Loppuun annoin vastaajille mahdollisuuden kertoa asiasta vapaasti, mikäli heille tulisi mieleen jotakin lisättävää. Kysymykset on jaettu eri aihealueisiin (kysymykset liitteessä 2). Pääkysymys koskien ”muskarin” vaikutuksia isä-lapsi-suhteeseen kuuluu kohtaan 3. c).

1. Taustatiedot (kysymys 1)
2. Syyt musiikkileikkikouluharrastukseen (kysymys 2)
3. Harrastuksen hyödyt
 - a) Kotona musisointi (kysymys 5), b) Oppiminen (kysymykset 7, 8),
 - c) Isä-lapsi-suhde (kysymykset 3, 4, 9, 12)
4. Harrastuksen hyvät ja huonot puolet (kysymykset 6, 13)
5. Oman isän merkitys (kysymykset 10, 11)
6. Vapaa sana (kysymys 14)

7 TUTKIMUSTULOKSET JA NIIDEN ARVIOINTI

7.1 Tutkimustulokset

Kyselyyn vastanneita isiä on yhteensä 11 ja he ovat ikäjakaumaltaan 29-49-vuotiaita. Heistä kolmella on musiikillinen (koulutus)tausta.

Vastanneiden isien lasten ikäjakauma on 1 kuukaudesta 4 vuoteen. Moni isä harrastaa tai on harrastanut musiikkileikkikoulua useamman kuin yhden lapsensa kanssa ja näin ollen mainitsi vastauksessaan useamman lapsensa iän.

Isät harrastavat lastensa kanssa musiikkileikkikoulua eri syistä. Eräs isä kertoo vaimonsa aloittaneen vauvamuskarin ja sitten itse jatkaneensa harrastusta lapsen ollessa vuoden ikäinen. Hänellä osallistuminen harrastukseen tuli mahdolliseksi, kun ”muskari” siirtyi ilta-aikaan. Moni isä vastasi harrastavansa musiikkileikkikoulua, koska se on hauskaa ja lapsi nauttii siitä. Muutama isä kertoi omasta tai perheen äidin musiikkitaustasta, jonka vuoksi halutaan ohjata lapsikin musiikin pariin ja opettaa lasta ilmaisemaan itseään musiikin keinoin. Musiikkileikkikoulun kerrottiin myös olevan hyvä ja kehittävä harrastus, ja eräs isä kehui oman ryhmänsä olevan mainio sekä opettajansa taitava. Kaksi isää kertoi käyvänsä musiikkileikkikoulussa vaimonsa tahdosta.

Kahdeksan isää kertoi harrastavansa lapsensa kanssa muutakin kuin musiikkileikkikoulua. Muiksi harrastuksiksi nimettiin leikkiminen, arkipuuhat, uinti, leipominen, ulkoilu, muut kerhot, erilaiset liikuntamuodot ja lukeminen.

Kaikki vastasivat lapsensa lähtevän mielellään kanssaan musiikkileikkikouluun. Kaikki isät kertoivat myös laulavansa ja leikkivänsä lapsensa kanssa muskarissa opittuja lauluja ja leikkejä kotonakin. Toiset laulavat päivittäin, toiset jonkin varran, toiset joskus/satunnaisesti ja toiset harvoin. Kahdessa vastauksessa mainittiin laulamisen tapahtuvan nukkumaan käydessä. Yksi isä kertoi lauleskelevansa lapsensa kanssa enemmän kotona kuin muskarissa, sillä lapsi ujostelee vielä ryhmässä laulamista.

Kaksi isää jätti vastaamatta kysymykseen, jossa tiedustelin lasten ja isien mieltymyksiä musiikkileikkikoulun työtapoihin. Vastanneista viisi kertoi molempien pitävän kaikista toimintamuodoista. Lasten erityissuosikeiksi mainittiin laulaminen, soittaminen ja musiikkiliikunta. Yksi isä kertoi pitävänsä vähiten musiikkiliikunnasta, koska siinä pitää ryömiä lattialla.

Isien mielestä lapset ovat oppineet musiikkileikkikoulussa hyvinkin erilaisia asioita. Musiikillisiksi asioiksi nimettiin uudet laulut ja lorut, rytmit ja rytmitaju, leikit ja soittaminen. Muiksi opituiksi asioiksi nimettiin keskittyminen, ryhmässä toimiminen, rohkeus, itseluottamus, käytöstavat ja sosiaaliset tavat; esimerkiksi toisten huomioiminen, ohjeiden noudattaminen ja oman vuoron odottaminen.

Yhdeksän isää kertoi myös itse oppineensa jotakin musiikkileikkikoulussa. Kolme isää kertoi oppineensa laulamaan paremmin ja yksi heistä kertoi, että on mukavaa laulaa välittämättä siitä, meneekö nyt ihan oikealta korkeudelta. Isät ovat oppineet myös leikin tärkeyttä musiikissa, ymmärtämään lapsen musikaalisuutta, uusia lauluja, loruja ja leikkejä, leikkimään lapsensa kanssa, uusia virikkeitä kotona musisointiin, tuntemaan lastaan paremmin sekä ohjaamaan ja kannustamaan lasta. Yksi isä kirjoitti, etteivät kaikki opitut asiat ole ehkä vielä tulleet esiin.

Kuinka musiikkileikkikoulu on sitten vaikuttanut isän ja lapsen väliseen suhteeseen? Seitsemän isän mielestä selvästi myönteisesti. Sen kerrottiin lähentäneen ja syventäneen heidän välistä suhdettaan sekä luoneen yhden yhteisen asian lisää heidän välilleen. Yksi isä kertoo muskarin olevan päivän paras tunti. Toinen mainitsee muskarin olevan yleinen keskustelun aihe lapsensa kanssa viikon varrella. Erään isän mielestä on ihanaa, kun saa keskittyä vain yhteen lapseen kerrallaan, kun kotona on otettava kaikkien lasten tarpeet huomioon. Loput neljä isää eivät ole huomanneet muskarin vaikuttaneen mitenkään isä-lapsi-suhteeseen.

Viidellä vastanneista on ollut omassa lapsuudessaan yhteisiä harrastuksia isänsä kanssa. Yhdeksikään niistä ei kylläkään mainittu musiikkia vaan niitä olivat kalastus, pyöräily, liikunta, mökkeily, kotityöt sekä koneiden korjaaminen.

Yhteinen harrastaminen oman isän kanssa on merkinnyt vastanneille seuraavia asioita:

- yhteistä aikaa isän kanssa (4 kpl)
- oppimista isältä (3 kpl)
- ”miesten juttuja” (1 kpl)
- yhteisiä kiinnostuksen kohteita (4 kpl).

Lisäksi yksi isä vastasi kysymykseen omin sanoin ja kertoi oman isän kanssa harrastamisen olevan todella tärkeä kasvatustapahtuma.

Mitä musiikkileikkikoulu oman lapsen kanssa merkitsee isille?

- yhteistä aikaa lapsen kanssa (7 kpl)
- musiikillisia kokemuksia lapsen kanssa (8 kpl)
- lapsen kokonaisvaltaisen kehityksen tukemista (8 kpl)
- pakoa arjesta/kiireestä (4 kpl)
- tutustumista muihin vanhempiin ja lapsiin (4 kpl)

Yksi isä lisäsi merkitykseksi vielä mukavan puuhastelun mukavan asian ja yhteisön kanssa.

Toiseksi viimeisessä kysymyksessä isät saivat kertoa omia mielipiteitään musiikkileikkikoulusta. Positiivisiksi asioiksi mainittiin opettajan ammattitaito, toiminnan mukavuus, lapsen kanssa leikittävät leikit ja kaikin puolin todella hyvä muskari. Yksi isä tahtoi käydä useamminkin muskarissa kuin kerran viikossa. Isät mainitsivat myös joitakin asioita, joista eivät pidä. Niitä olivat laulaminen ja se, että opettaja patistaa vanhempia laulamaan sekä lattialla ryömiminen. Yksi isä toivoi soittamisen ja soitinten käytön olevan monipuolisempaa.

Loppuun isillä oli mahdollisuus kirjoittaa aiheesta vapaasti, mutta vain yksi käytti tilaisuuden hyväkseen. Hän kirjoitti, että lasten riemua ja ilmeitä on ihanaa seurata tunnin aikana.

7.2 Tulosten arviointi

Pidin tärkeänä, että isät saivat halutessaan pysyä nimettöminä, sillä se saattoi antaa heille lisää rohkeutta vastata ajatuksella ja kertoa henkilökohtaisia sekä vaikeitakin asioita. Itselleni pidin hyvänä asiana sitä, etten entuudestaan tuntenut vastaajia edes ulkonäöltä. Niinpä voin arvioida vastaajia ainoastaan vastausten perusteella. Minulla ei ole täysin varmaa tietoa siitä, kuinka moni lomake lopulta tavoitti isät, sillä muutama opettaja otti varmuuden vuoksi ylimääräisiä lomakkeita.

Vastausten määrä on 11, joka on mielestäni sopiva määrä tämänkaltaiselle tutkimukselle. Tämän tutkimuksen tuloksia ei kuitenkaan voi yleistää, mutta ovat ne kuitenkin suuntaa antavia. Vastaajat jakautuvat selvästi kahteen osaan. Osa vastasi kysymyksiin pitkästi sekä tarkasti, ja heistä huomaa, että he ovat oikeasti miettineet asioita. Osa taas vastasi vähin sanoin ja jätti jopa kysymyksiä välistä. Musiikillisen taustan omaavat isät vastasivat kysymyksiin hieman tarkemmin ja huolellisemmin kuin ne, joilla ei tiettävästi ole musiikillista taustaa. Nämä isät myös lisäsivät merkityksiksi musiikillisia asioita ja yksityiskohtia, joita muut isät eivät maininneet. Vastaajat olivat iältään 29-49-vuotiaita. Iäkkäämpien isien vastauksista erottui enempi elämäkokemus ja asiantuntevuus lasten kasvatusta sekä harrastamista kohtaan, verrattuna nuorempien isien vastauksiin. Myös vaimojensa tahdosta musiikkileikkikoulua harrastavat isät olivat iältään nuorimmasta päästä. Toivottavasti nämäkin isät vielä ”kasvaisivat henkisesti” ja jonakin päivänä lähtisivät musiikkileikkikouluun omasta tahdostaan.

Isät todellakin harrastavat musiikkileikkikoulua lapsensa kanssa eri syistä. Isät olivat löytäneet erinomaisia syitä harrastukseensa, mistä olen todella iloinen. Heistä saa sellaisen kuvan, että he ovat aidosti kiinnostuneita toiminnasta ja pitävät sitä monipuolisena sekä lapsiaan kehittävänä harrastuksena. Vain yksi isä kertoi syyksi toiminnan hauskuuden, ja muut vastasivatkin kysymykseen lapsensa näkökulmasta. Myös perheen musiikkitaustalla on ollut merkitystä musiikkileikkikouluharrastusta valittaessa, mikä tuntuu täysin luontevalta.

Kyselyyni vastanneista isistä monikaan ei luultavasti ole kiireinen nyky-isä. Noin kolme neljäsosaa isistä ehtii harrastamaan lapsensa kanssa muutakin kuin ”muskaria”, mikä on erittäin myönteinen asia, sillä yhteiset tekemiset vain vahvistavat isä-lapsi-suhdetta. Yhdessä vastauksessa kerrottiin musiikkileikkikoulun olevan isälle ja lapselle jopa viikon kohokohta, vaikka muitakin harrastuksia oli. Tässä kyseisessä vastauksessa mainitut muut harrastukset olivat kuitenkin täysin isän ja lapsen välisiä, kahdenkeskisiä tekemisiä. Musiikkileikkikoulu voikin toimia heille paitsi musisoinnin lähteenä, myös sosiaalisena paikkana, josta haetaan muiden ikätovereiden ja vanhempien seuraa. Neljä isää mainitsikin musiikkileikkikoulun merkitsevän heille tutustumista muihin vanhempiin ja lapsiin. Vastauksista kävi kuitenkin ilmi, että isille musiikkileikkikoulu merkitsee juuri yhteistä aikaa lapsensa kanssa. Neljän isän voidaan päätellä olevan ainakin jossain määrin kiireisiä, sillä heille musiikkileikkikoulu merkitsi myös pakoa arjen kiireestä.

Kahdeksan isää käy lapsensa kanssa musiikkileikkikoulussa, koska sieltä saa musiikillisia kokemuksia. Lisäksi isät ehtivät laulamaan ja leikkimään ”muskarilauluja” lastensa kanssa kotonakin, mikä on todella hyvä asia sekä lapsen oppimisen että isä-lapsi-suhteen kannalta. Isät tahtovat myös musiikkileikkikoulutoiminnan avulla tukea lastensa kokonaisvaltaista kehitystä.

Muutama isä mainitsi laulamisen olevan epämieluisinta musiikkileikkikoulussa. Heidän mielestään opettajan ei tulisi patistaa vanhempia laulamaan, sillä kaikki eivät pidä laulamisesta. Toisaalta itselleni on ainakin opetettu, että opettaessa vanhempia tulisi nimenomaan kehottaa laulamaan. Kukin opettaja varmasti tuntee omien perheryhmiensä vanhemmat ja toimii tämän asian saralla ryhmä- ja yksilökohtaisesti. Itse olen huomannut opetustilanteissa, että joitakin isiä laulaminen ja äänenkäyttö saattaa jopa pelottaa, etenkin äitivaltaisessa ryhmässä. Isä-lapsi-ryhmissä isät saattaisivat olla rohkeampia, kun laulaessa kuuluisi muidenkin miesten ääntä.

Voiko musiikkileikkikoulua lapsensa kanssa harrastavat isät luokitella johonkin tiettyyn isätyyppiin (luku 5.2)? Ovat he ainakin keskimäärin enemmän pehmoisätyyppejä kuin niin sanottuja perinteisiä isiä, joita ei saisi

musiikkileikkikouluun varmasti ”kirveelläkään”. He ovat kiinnostuneet lapsensa kasvusta, kehityksestä ja kasvatuksesta, ainakin jossain määrin. Osasta vastauksista huomasi selvästi, että asioita on todella pohdittu, mikä sopii hyvin pehmoisän kuvaukseen. Hekin, jotka vastasivat kysymyksiin lyhyesti ja ehkä sen kummemmin ajattelematta, ovat mielestäni pehmoisia. Se, että vastaa kysymyksiin lyhyesti ja jättää joihinkin kysymyksiin vastaamatta, ei tarkoita sitä, etteikö isä olisi aidosti kiinnostunut lapsensa kasvatuksesta. Jos näin olisi, hän ei varmaankaan harrastaisi musiikkileikkikoulua lapsensa kanssa. Kahdesta vastauksesta kuitenkin kävi ilmi, että isä käy musiikkileikkikoulussa ainoastaan vaimon tahdosta. Mielenkiintoista on, että kyseiset isät ovat silti pitäneet toiminnasta ja jopa huomanneet oppineensa jotakin.

8 POHDINTA

Tutkimuksen tekeminen tuntui aluksi haastavalta, mutta päästyäni ”vauhtiin” se helpottui. Haasteellisinta oli tutkimuskysymyksen muotoilu sekä kyselylomakkeeseen tulevien kysymysten laatiminen. Nehän kuitenkin muodostavat pohjan koko tälle työlle. Tästä aiheesta ei ole juuri ollenkaan olemassa tutkimuksia, joista olisin voinut saada apua, tosin isyydestä on nykypäivänä jo jonkin verran tutkimustietoa sekä kirjallisuutta. Nyt jälkeen päin olen kuitenkin tyytyväinen aiheen rajaukseen sekä saamiini vastauksiin. Hieman ongelmallista oli myös tutkittavien isien tavoittaminen, sillä omissa musiikkileikkikouluryhmissäni ei tuolloin ollut ainuttakaan isää. Lisäksi suurin osa perheryhmistä toimii edelleen äiti-lapsi-periaatteella. Olenkin erittäin kiitollinen kaikille niille opettajille, jotka toimittivat kyselylomakkeistani omien ryhmiensä isille ja palauttivat ne takaisin minulle.

Miksi isiä sitten käy ”muskareissa” vähemmän kuin äitejä? Luulen, että suurin syy on työt. Moni isä tekee pitkiä työpäiviä, joten musiikkileikkikouluun ei välttämättä ehditä. Useat äidit puolestaan ovat äitiyslomilla ja hoitovapailta siihen asti, kunnes lapsi täyttää 3 vuotta. Heillä on siis isiä paremmin aikaa harrastaa lastensa kanssa eri asioita. Ja vaikka pehmoisyys onkin yleistymässä, se ei ole vielä ”huipussaan”. Vielä on isiä, jotka jättävät lastensa hoidon ja harrastukset suurimmaksi osaksi äidin vastuulle. Vastauksista kävi ilmi, että isät ovat harrastaneet omassa lapsuudessaan isiensä kanssa pelkästään ”miehisiä” asioita, kuten koneiden korjaamista ja metsästystä. Yksikään ei maininnut lapsuudenharrastukseksi musiikkia, tosin musiikkileikkikouluja ei vielä tuohon aikaan ollutkaan, ainakaan nykyisessä muodossaan. Heidän sukupolvelleen ”muskari” on siis uusi asia, mikä myös voi vaikuttaa siihen osallistumiseen.

Vai pidetäänkö musiikkileikkikoulua ja yleensäkin musiikkia feministisenä alana? Jos ajatellaan musiikkileikkikoulussa käyviä lapsia, niin poikia ja tyttöjä on aika lailla saman verran. Tosin alle kouluikäiset lapset eivät välttämättä vielä itse voi vaikuttaa siihen, mitä harrastavat. Mutta vanhemmat eivät ainakaan suoraan ajattele, että tytöt viedään musiikkileikkikouluun ja pojat esimerkiksi jalkapallokerhoon. Minulla ei ole tarkkaa tutkimustietoa musiikin nais- tai

miesvaltaisuudesta, mutta luulen, että sekä harrastus- että ammattilaispuolella miehiä ja naisia on tasavertaisesti. Musiikkileikkikoulunopettajista suurin osa on kuitenkin naisia, mikä helposti antaa alasta feministisen vaikutelman. Alalle täytyisi saada lisää miesopettajia, mikä myös saattaisi herättää isien mielenkiinnon.

Osalla kyselyyni vastanneista isistä on musiikillinen koulutustausta, minkä huomasi hyvin myös vastausten sisällöistä. Musiikillisen taustan omaavat isät vastasivat joihinkin kysymyksiin syvällisemmin kuin ne, jotka eivät ole musiikillisesti koulutettuja. He käyttivät vastauksissaan esimerkiksi musiikillisia ammattitermejä ja vastasivat muutenkin asiantuntevasti. Vastauksista voi hyvin päätellä, että isien omat harrastustaustat vaikuttavat siihen, mihin harrastuksiin he ohjaavat omia lapsiaan. Kuinka sitten ne isät, joilla ei ole musiikillista taustaa, kokevat musiikkileikkikoulun? Voisi olettaa, että ainakin vaimojensa tahdosta ”muskarissa” käyvät isät kuuluisivat tähän ryhmään. Kuka tahansa voi kuvitella itsensä esimerkiksi pelaamaan jääkiekkoa tietämättä lajista yhtään mitään. Samassa tilanteessa ovat ”muskari-isät”, jotka eivät ymmärrä musiikillisia asioita. Toisaalta musiikkileikkikoulussa käydään pääosin lapsen takia, mutta opetuksessa vanhemmatkin, niin isät kuin äidit, otetaan koko ajan huomioon. Opettajien olisi tärkeää muistaa, että kaikki vanhemmat eivät ole musiikin asiantuntijoita. Opetustilanteissa opettajan onkin hyvä kertoa vanhemmille, miksi tiettyjä asioita opetetaan juuri tietyillä tavoilla ja samalla opettaa heillekin musiikillisia perusasioita.

Mikä tahansa isän ja lapsen yhteinen harrastus varmasti lujittaa heidän välistään suhdetta. Itse en kuitenkaan näe musiikkileikkikoulua ”minään tahansa harrastuksena”, vaan paitsi hauskana, myös sekä isää että lasta kehittävänä harrastuksena. Lapsi kehittyy kokonaisvaltaisesti ja oppii erilaisia taitoja. Isäkin voi kehittyä kasvattajana ja oppia lapsestaan uusia asioita, kuten tutkimukseni vastauksista käy ilmi. Isä voi oppia musiikkileikkikoulussa myös uusia taitoja, esimerkiksi musiikillisia, ja siihen opettajan tulisi antaa mahdollisuus. Vaikka yksi perheryhmän päätavoitteista onkin vahvistaa lapsen ja vanhemman välistä suhdetta ja kehittää lasta, voidaan vanhemmillekin antaa mahdollisuuksia itsensä ilmaisuun ja omien taitojen kehittämiseen. Esimerkiksi rytmikapuloita

soitettaessa opettaja voi antaa vanhemmille hieman haastavamman rytmin soitettavaksi. Täytyy kuitenkin muistaa, ettei vaadi vanhemmilta liikoja, sillä kaikkien perheryhmien vanhemmat eivät ole yhtä aktiivisia ja rohkeita.

Mitkä asiat musiikkileikkikoulussa sitten vahvistavat isä-lapsi-suhdetta? Tähän voisin vastata, että oikeastaan kaikki. Perheryhmissä käytetään paljon laulu- ja loruleikkejä, joissa lapsi on vanhemman sylissä. Kun lapsi on isän sylissä kasvotusten, heidän katsekontaktinsa pysyy ja niin lapsi kokee olonsa paitsi turvalliseksi, myös tärkeäksi. Monille isille ja lapsille musiikkileikkikoulu on viikon odotettu kohokohta ja joillekin jopa ainoa yhteinen harrastus. Näin ollen musiikkileikkikoululla on merkittävä vaikutus ainakin edellä mainitun kaltaiselle isä-lapsi-suhteelle. Musiikkileikkikoulun yhtenä päätavoitteena on lapsen ja vanhemman välisen suhteen lujittaminen, mihin opettajan tulisi pyrkiä lähes kaikessa toiminnassa. Suurin osa isistä mainitsikin vastauksessaan, että musiikkileikkikoulu on selvästi lähentänyt heidän välistään suhdetta ja luonut yhden yhteisen asian heidän välilleen. Toki oli myös isiä, jotka eivät ole huomanneet minkäänlaista vaikutusta.

Tämän työn kautta olen oppinut paljon tutkimuksen ja yleisesti opinnäytetyön tekemisestä. Lisäksi sain vastauksista uutta ja hyödyllistä tietoa, jota aion ehdottomasti hyödyntää tulevassa ammatissani. Mikäli minulle tarjoutuu mahdollisuus perustaa isille ja lapsille oma musiikkileikkikouluryhmä, aion sen tehdä. Olisi ihanteellista perustaa omat ryhmänsä myös isille ja pojille sekä isille ja tyttärille, joissa opettaja voisi keskittyä erityisesti vahvistamaan isä-poika-suhdetta tai isä-tytär-suhdetta.

Edellä mainituista ryhmäehdotuksista saisi myös uusia ja mielenkiintoisia tutkimusaiheita varhaisiän musiikkikasvatukselle. Musiikkileikkikoulun merkitystä isä-lapsi-suhteelle voisi myös tutkia vielä laajemmin; periaatteessa samoin tutkimuskysymyksen kuin tässä tutkimuksessa, mutta laajempaa vastaajajoukkoa käyttäen. Tosin säännöllisten ”muskari-isien” määrä ei ole kovin suuri, joten vastaajia kannattaisi etsiä useasta eri kaupungista tai kunnasta. Olisi erittäin mielenkiintoista verrata tämän tutkimuksen tuloksia samasta aiheesta olevan laajemman tutkimuksen tuloksiin. Oman ryhmän muodostavat myös

lapset, jotka käyvät musiikkileikkikoulussa yhtä paljon sekä isänsä että äitinsä kanssa. Omasta kokemuksestani tiedän, että äitinsä kanssa ”muskarissa” ollessaan lapsi saattaa käyttäytyä aivan eri tavalla kuin ollessaan siellä isänsä kanssa. Tästäkin asiasta olisi kiinnostavaa saada tutkimustietoa.

Meillä naismusiikkileikkikoulunopettajilla on varmasti paljon opittavaa isyydestä ja isän merkityksestä lapselle. Oman työmme kautta voimme tukea isä-lapsi-suhdetta, jos meillä vaan on siihen oikeat keinot. Keinot määräytyvät pitkälti tapauskohtaisesti, ja jokainen opettaja voi hyödyntää ammattitaitoaan niiden kehittämisessä. Monelle isälle ja lapselle musiikkileikkikoulu on ainoa yhteinen ja kahdenkeskinen harrastus, joten heille olisi tärkeää saada siitä kaikki irti. Vaikka musiikkileikkikoulussa tehdäänkin paljon asioita yhdessä vanhemman kanssa, voi lasta vähitellen ohjata toisten lasten seuraan. Näin vanhempi saa vähän aikaa huokaista, ja samalla hänelle tarjoutuu tilaisuus tarkkailla lapsensa toimintaa. Eräs tutkimukseeni vastannut isäkin kirjoitti, että välillä on ihanaa jättää ”aivot narikkaan” ja vain seurata sivusta lapsen touhuamista ja oppimista.

LÄHTEET

Alho, E., Hautsalo, H. & Perkiö, S. 1993. Vauvojen laulun aika. Helsinki: WSOY.

Arajärvi, T. 2001. Äidin ja isän pallerot, kaksi ensimmäistä ikävuotta. Saarijärvi: Saarijärven Offset Oy.

Dunderfelt, T. 1997. Elämänkaaripsykologia. Helsinki: WSOY.

Esko, M. 1984. Mies ja isyys. Helsinki: WSOY.

Hongisto-Åberg, M., Lindeberg-Piiroinen, A. & Mäkinen, L. 2001. Musiikki varhaiskasvatuksessa. Tampere: Tammer-paino Oy.

Huttunen J. 2001. Isänä olemisen uudet suunnat. Jyväskylä: PS-kustannus.

Juvakka, E. & Viljamaa, J. 2002. Miehen mittainen isä. Helsinki: WSOY.

Karppinen, S., Puurula, A. & Ruokonen, I. 2000. Elämysten alkupoluilla, lähtökohtia alle 3-vuotiaiden taidekasvatukseen. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Mussen, P. H. 1979. Lapsen psykologinen kehitys. Helsinki: Gummerus Oy.

Ollaranta, R. & Simojoki, M. 1987. Musiikkimaan matkaopas. Helsinki: Otava.

Ollaranta, R. & Simojoki, M. 1989: Laulan lasten lailla. Helsinki: Otava.

Rönkä, A. & Rönkä T. 1994. Isän viisaus, tasapainoon ja eheyteen isänä, äitinä, puolisona ja kasvattajana. Saarijärvi: Saarijärven Offset Oy.

Sinkkonen, J. 1998. Yhdessä isän kanssa. Helsinki: WSOY.

Opetushallitus 2002. Taiteen perusopetuksen musiikin laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteet. Helsinki: Edita prima Oy.

Lahdessa 22.11.2007

Hei muskari-isä!

Opiskelen neljättä vuotta Lahden ammattikorkeakoulun Musiikin laitoksella varhaisiän musiikkikasvatusta ja valmistun sieltä ensi keväänä musiikkileikkikoulunopettajaksi.

Teen parhaillaan opinnäytetyötäni musiikkileikkikoulun vaikutuksista isä-lapsisuhteeseen. Tarkoitukseni on kerätä aineistoa lapsensa kanssa musiikkileikkikoulua harrastavilta isiltä kyselylomakkeiden avulla.

Olisin hyvin kiitollinen, jos osallistuisit tutkimukseeni. Liittenä olevan lomakkeen täyttäminen vie n. 5-10 minuuttia ja se täytetään nimettömänä. Kaikki vastaukset käsitellään luottamuksellisesti enkä myöskään aio suoraan lainata vastausten yksityiskohtia tutkimukseeni. Voit palauttaa lomakkeen helposti saamassasi kuoressa omalle opettajallesi, joka toimittaa sen minulle.

Vastauksesi on minulle tärkeä! Kiitos jo etukäteen!

Ystävällisin terveisin,

Anna-Stina Tapio
Lahden ammattikorkeakoulu
Musiikin laitos
Varhaisiän musiikkikasvatuksen sv.

040-5808565
anna-stina.tapio@lpt.fi

LIITE 2.

KYSELY MUSIIKKILEIKKIKOULUSSA KÄYVILLE ISILLE 2007-2008

1. Ikäsi? _____ Koulutuksesi / ammattisi? _____

Lapsesi ikä ja sukupuoli? _____

2. Miksi harrastat lapsesi kanssa juuri musiikkileikkikoulua?

3. Onko sinulla lapsesi kanssa muitakin yhteisiä harrastuksia? Ympyröi vaihtoehtoista.

a) Ei.

b) Kyllä. Mitä? _____

4. Lähtekö lapsesi mielellään muskariin kanssasi?

a) Kyllä.

b) Ei. Osaatko sanoa, miksi? _____

5. Laulatko ja leikitkö muskarissa opittuja lauluja ja leikkejä myös kotona?

6. Onko joku muskarin työtavoista (laulaminen, soittaminen, kuunteleminen, musiikkiliikunta, loruttelu, luova toiminta) erityisesti lapsesi mieleen? Entä sinun?

7. Mitä lapsesi on oppinut muskarissa?

8. Oletko itse oppinut jotakin? Ympyröi vaihtoehtoista.

a) En.

b) Kyllä. Mitä? _____

9. Kuinka muskari on mielestäsi vaikuttanut sinun ja lapsesi väliseen suhteeseen?

10. Oliko sinulla omassa lapsuudessasi yhteisiä harrastuksia isäsi kanssa? Ympyröi vaihtoehtoista.

a) Ei. (siirry suoraan kysymykseen 12)

b) Kyllä. Mitä ne olivat? _____

11. Mitä ne merkitsivät sinulle? Ympyröi vaihtoehtoista tai vastaa omin sanoin.

a) yhteistä aikaa isän kanssa

b) oppimista isältä

c) ”miesten juttuja”

d) yhteisiä kiinnostuksen kohteita

e) jotakin muuta, mitä? _____

12. Mitä muskari oman lapsesi kanssa merkitsee sinulle nyt? Ympyröi vaihtoehtoista tai vastaa omin sanoin.

a) yhteistä aikaa lapsen kanssa

b) musiikillisia kokemuksia lapsen kanssa

c) lapsen kokonaisvaltaisen kehityksen tukemista

d) pakoa arjesta / kiireestä

e) tutustumista muihin vanhempiin ja lapsiin

f) jotakin muuta, mitä? _____

13. Mistä pidät muskarissa? Mistä et? Mitä toivoisit lisää?

14. Vapaa sana. Tähän voit kirjoittaa aiheesta vapaasti.

Lämmin kiitos vastauksistasi ja mukavia muskarihetkiä! ☺ ☺ ☺